

Preot
Ilarion V. Felea

POCĂINȚA

Studiu de documentare
teologică și psihologică

Ediția a doua

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte IRINEU,
Arhiepiscop al Alba Iuliei

Ediția
REÎNTREGIREA
Alba Iulia, 2018

CUPRINS

PREFAȚĂ	5
CUVÂNT ÎNAINTE.....	11
INTRODUCERE.....	15

Partea I

Pocăința în soteriologia ortodoxă

CAPITOLUL I:

POCĂINȚA ÎN VECHIUL TESTAMENT	33
A. Pocăința în scrierile profeților	34
1. Moise	35
2. David și psalmii de pocăință	36
3. Isaia	39
4. Ieremia	40
5. Iezechiel	41
6. Osea și Ioil	42
B. Pocăința în simboluri și sacrificii.....	43
1. Practici simbolice	44
2. Jertfe	44
C. Exemple de pocăință și nepocăință.....	45
Privire generală	48

CAPITOLUL II:

POCĂINȚA ÎN NOUL TESTAMENT	51
A. Pocăința în predica Sfântului Ioan Botezătorul	52
B. Pocăința în Evanghelia Mântuitorului.....	53
1. Începutul Evangheliei	53
2. Îndemnuri la pocăință	54
3. Pocăința e necesară tuturor păcătoșilor	55
4. Cum să se facă pocăința	57
5. Pocăința evanghelică și iertarea păcatelor	60

Respect pentru oameni și cărți

6. Așezarea tainei; slujba și prerogativa iertării păcatelor...	61
7. Apostolii sunt lucrătorii Tainei	63
8. Legislația iertării păcatelor în Evanghelia Mântuitorului	64
C. Pocăința în scrierile Sfinților Apostoli.....	65
1. Doctrina Sfântului Apostol Petru despre pocăință...	66
2. Doctrina Sfântului Apostol Pavel despre pocăință...	68
3. Doctrina Sfântului Apostol Iacov	73
4. Doctrina Sfântului Apostol Ioan Teologul	75
5. Epistola Sfântului Apostol Iuda	77
Privire generală	77

CAPITOLUL III:

POCĂINȚA ÎN PRIMELE TREI VEACURI CREȘTINE 83

A. Pocăința în scrierile Părinților Apostolici	83
1. Învățătura celor doisprezece apostoli	84
2. Epistola Sfântului Barnaba	85
3. Sfântul Clement Romanul († 99).....	85
4. Sfântul Ignatie Teoforul († 107)	88
5. Sfântul Policarp al Smirnei († 155).....	89
6. Păstorul lui Herma	90
B. Pocăința în veacul al doilea și al treilea	101
1. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful († 165)	101
2. Sfântul Irineu de Lyon († 202).....	102
3. Clement Alexandrinul († 215).....	103
4. Tertulian († 210)	106
5. Origen († 254).....	117
6. Sfântul Ciprian de Cartagina († 258).....	127
7. Sfântul Grigorie Taumaturgul († cca. 270).....	135
8. Sfântul Petru al Alexandriei († 311)	136
9. Firmilian al Cezareei Capadociei († 269).....	136
10. Sfântul Dionisie de Alexandria († 265).....	137
11. Sfântul Metodiul de Olimp († 311)	138
12. Așezăminte apostolice	139
Privire generală	145

CAPITOLUL IV:

POCĂINȚA ÎN EPOCA PATRISTICĂ	155
A. Pocăința în scrierile epocii patristice	
apărute în Răsărit	156
1. <i>Iacob Afraat</i> († cca. 340/345)	156
2. <i>Sfântul Efrem Sirul</i> († 373)	159
3. <i>Eusebiu de Cezareea</i> († 340)	160
5. <i>Sfântul Vasile cel Mare</i> († 379).....	163
7. <i>Sfântul Grigorie de Nyssa</i> († 395)	165
8. <i>Sfântul Chiril al Ierusalimului</i> († 386).....	166
9. <i>Reforma Patriarhului Nectarie</i> († 398).....	167
10. <i>Sfântul Ioan Gură de Aur</i> († 407).....	170
B. Alți Sfinți Părinți răsăriteni.....	185
1. <i>Sfântul Chiril al Alexandriei</i> († 444).....	185
2. <i>Isidor Pelusiotul</i> († pe la 440).....	185
3. <i>Teodoret de Cyr</i> († 458).....	185
4. <i>Sfântul Epifanie al Salaminei</i> († 403).....	186
5. <i>Sfântul Ioan Scărarul</i> († 649)	186
6. <i>Sfântul Atanasie Sinaitul</i> († 685)	186
7. <i>Sfântul Ioan Damaschinul</i> († 749)	186
8. <i>Teoria lui Joseph Turmel despre originea monastică</i> <i>a mărturisirii și combaterea ei</i>	187
C. Pocăința în scrierile epocii patristice	
apărute în Apus	189
1. <i>Sfântul Ambrozie al Milanului</i> († 397)	189
2. <i>Fericitul Augustin</i> († 430)	191
3. <i>Papa Inocențiu I</i> († 417)	195
4. <i>Fericitul Ieronim</i> († 420).....	195
5. <i>Papa Leon cel Mare</i> († 461)	196
6. <i>Sfântul Grigorie cel Mare</i> († 604).....	198
7. <i>Alți scriitori apuseni</i>	202

Respect pentru oameni și cărți

CAPITOLUL V:

POCĂINȚA ÎN HOTĂRĂRILE

SINOADELOR LOCALE ȘI ECUMENICE 205

A. Pocăința în hotărârile sinoadelor locale 205

1. *Ancira* 206

2. *Neocezareea* 207

3. *Antiohia* 207

4. *Laodiceea* 207

5. *Cartagina* 208

B. Canoanele Sfinților Părinți privitoare la pocăință.... 208

1. *Sfântul Petru al Alexandriei* 208

2. *Sfântul Vasile cel Mare* 209

3. *Sfântul Grigorie de Nyssa*..... 212

C. Pocăința în hotărârile sinoadelor ecumenice..... 212

1. *Sinodul I Ecumenic - Niceea (325)* 213

2. *Sinodul al VI-lea Ecumenic (Trulan) - Constantinopol (692)*..... 213

3. *Sinodul al VII-lea Ecumenic - Niceea (787)* 215

Privire generală 215

CAPITOLUL VI:

POCĂINȚA ÎN CĂRȚILE RITUALE

ALE BISERICII ORTODOXE 217

A. Octoihul 217

B. Triodul..... 220

C. Molitfelnicul 224

1. *Învățătura pentru spovedanie* 224

2. *Slujba Mărturisirii*..... 227

3. *Canonul de pocăință*..... 230

D. Cartea folositoare de suflet 230

1. *Învățătură către duhovnic*..... 231

2. *Canoanele Sfântului Ioan Postitorul* 237

3. *Sfătuire către cel ce se spovedește*..... 238

Privire generală 240

Partea a II-a

Pocăința în concepția catolică și protestantă a mântuirii

CAPITOLUL VII:

POCĂINȚA ÎN CONCEPȚIA

CATOLICĂ A MÂNTUIRII 243

A. Hotărâri și definiții sinodale..... 245

1. Sinodul al IV-lea Lateran 245

2. Doctrina Bisericii Romano-Catolice despre pocăință definită de Sinodul tridentin. Textul ei.....246

B. Deosebirile confesionale dintre

Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă..... 257

1. Confesionalul 257

2. Satisfacția 259

3. Tezaurul meritelor prisositoare 262

4. Indulgențele..... 265

5. Purgatoriul..... 270

Privire generală 272

CAPITOLUL VIII:

POCĂINȚA ÎN CONCEPȚIA

PROTESTANTĂ A MÂNTUIRII..... 275

A. Părerii și definiții teologice. Introducere 275

1. Abelard († 1142) 275

2. John Wycliffe († 1384) 276

3. Jan Hus († 1415)..... 276

4. Martin Luther († 1546) 276

5. Philip Melancthon († 1560)..... 280

6. Jean Calvin († 1564) 280

7. Huldrych Zwingli († 1531) 281

8. Cărțile simbolice și ale teologilor..... 281

Respect pentru oameni și cărți

9. Sinteza erorilor protestante privitoare la Pocăință. Extrasul lor	283
10. Sinteza erorilor doctrinare ale protestantismului cu privire la Pocăință	285
B. Atitudinea Bisericii Ortodoxe față de erorile protestante	287
1. Patriarhul Ieremia II († 1595).....	287
2. Mitrofan Critopulos († 1580)	288
3. Mărturisirea Mitropolitului Petru Movilă († 1647)...	288
4. Mărturisirea Patriarhului Dositei († 1707).....	289
Privire generală	289

Partea a III-a

Psihologie și experiență penitențială

CAPITOLUL IX:

PSIHOLOGIA POCĂINȚEI..... 293

A. Documentări penitențiale psihologice.

Introducere

1. Necesitatea psihologică a pocăinței după Origen,
Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Ioan Gură de Aur
și Sfântul Grigorie cel Mare..... 294

2. Convertirea și raportul ei cu pocăința..... 300

3. Netemeinicia concepției protestante despre pocăință.... 306

4. Emoția religioasă în convertire și pocăință

6. Îndrumarea și îndreptarea conștiinței penitenților... 319

7. Roadele pocăinței..... 321

Privire generală

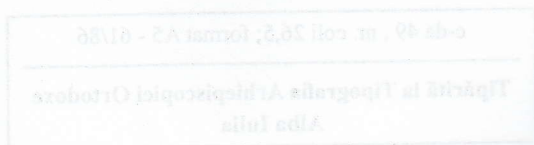
CAPITOLUL X:

POCĂINȚA ÎN EXPERIENȚA LITURGICĂ ȘI PASTORALĂ A PREGĂTIRII DUHOVNICE

A. Experiințe și orientări liturgice și pastorale.

Chestionar privitor la spovedanie, duhovnic și canoane.....325

1. Răspunsuri privitoare la spovedanie. Texte și sinteză....	326
2. Răspunsuri privitoare la duhovnic. Texte și sinteză...	359
3. Răspunsuri privitoare la canoane. Texte și sinteză...	373
B. Experiența duhovnicului Ioan din Kronstadt.....	391
Privire generală	397
CONCLUZII	399
BIBLIOGRAFIE	405

INTRODUCERE

a. Pocăința și păcatul

Pocăința este unul dintre mijloacele pe care Biserica Mântuitorului Hristos le pune la îndemâna creștinilor pentru a se curăți de întinăciunile păcatelor. Cu alte cuvinte, este o cale de purificare sufletească. După cum microbii bolilor otrăvesc trupul, la fel microbii păcatelor otrăvesc sufletul omului și după cum trupul nu se poate împăca cu boala, la fel sufletul nu se poate împăca în niciun chip cu otrava păcatului. Leacul de curățire și ispășire a păcatului e pocăința.

Păcatul este răul sub toate formele lui, e dezacordul cu legile naturii, ale vieții și ale fericirii omenești și dumnezeiești. Peste tot, o faptă rea din punct de vedere religios și moral este un păcat. Legea noastră creștinească este dragostea. Trăirea în raporturi de dragoste desăvârșită cu Dumnezeu și cu oamenii este idealul creștinului. Cine nu slujește acestui ideal nu contribuie cu nimic la armonia, echilibrul și progresul omenirii. Din contră, slujește păcatului și, prin aceasta, sporește răul în lume; căci răul social vine din răul individual.

Mai mult sau mai puțin, toți oamenii sunt păcătoși, Iisus Hristos fiind singura excepție. Toți păcătuim și toți trebuie să ne recunoaștem păcătoșenia, căci păcatul este universal și are o realitate psihologică ce nu poate fi tăgăduită. Să punem mâna pe inimă sau urechea la pământ și să ascultăm suspinul creației. Cum suspină și se zbuțuiește toate lucrurile și făpturile pământului... „Toate lucrurile se zbuțuiește mai mult decât poate omul să spună” (Eccl. 1, 8). „Toată făptura suspină laolaltă și este până acum în dureri de naștere. Și nu numai atât, ci și noi care avem pârga Duhului, noi singuri suspinăm în noi înșine, așteptând cu nerăbdare înfierea și răscumpărarea trupului nostru” (Rom. 8, 22-23).

Respect pentru oameni și cărți

Suspiniul acesta „din adâncuri” este un ecou misterios al conștiinței neliniștite din pricina păcatului. Dacă trăim în palate sau în colibe, oriunde am fi, muștrările conștiinței ne tulbură și de efectele păcatelor nu ne putem scăpa. Astfel se naște în om nemulțumirea de viață și dorința unei eliberări.

b. Păcatul și libertatea

Nemulțumirea de viață și neliniștea conștiinței izvoarsc din realitatea păcatului, iar dorința eliberării se naște din dorința mântuirii, din necesitatea purificării.

Vrem să fim liberi. Tindem spre libertate din toate puterile noastre sufletești, așa cum tind florile spre lumină și luptăm, necruțând cele mai mari jertfe, pentru libertate. Dar ce este libertatea? Putința de a face tot ce vrem fără temere de Dumnezeu, nestânjeniți de nimeni și fără nicio răspundere? Nu, căci putința aceasta este limitată de legi. Și chiar dacă nu ar fi, ea s-ar identifica cu anarhia. Atunci ce este libertatea? Libertatea este independență față de patimi, față de poftă și față de păcate. Este liber cine nu e stăpânit de niciun gând rău și de niciun sentiment vinovat. Este liber cine are conștiința curată și sufletul nepătat. Cine face păcatul, a zis Mântuitorul, este rob păcatului (In. 8, 34). Mântuirea din robia păcatului înseamnă eliberare. Iată de ce spunem și mărturisim, într-o mulțime de rugăciuni, că Iisus Hristos este Eliberatorul și Mântuitorul lumii și al oamenilor. Pentru că El, prin adevărul și harul Său curățitor și sfințitor, ne face curați de păcate și astfel liberi.

În slujba acestei curățiri și eliberări sufletești stă pocăința creștină, cu elementele ei esențiale: căința, mărturisirea, ispășirea și dezlegarea păcatelor.

c. Mărturisirea păcatelor în religiile primitive și în religiile antice

Sentimente de pocăință și practici pentru mărturisirea, ispășirea și curățirea păcatelor întâlnim în toate religiile primitive și antice. De când s-au ivit și s-au descoperit cele dintâi semne de viață religioasă la primitivi, întâlnim în felurite chipuri și ideea mijloacelor de purificare a sufletului și de împăcare cu Dumnezeu.

La triburile primitive din Africa, Asia, Melanesia și America de Nord întâlnim diferite forme de mărturisire a păcatelor uneori publică, alteori secretă; uneori individuală, alteori colectivă. Ea se făcea în fața unui prieten, în fața părinților, a preoților, a vrăjitorilor, a poporului, a soților întreolaltă, în cazuri de boli, de primejdii sau la diferite ceremonii religioase. Păcatele care aveau ca obiect mărturisirea erau cele privitoare la morală și la atingerea de obiecte sacre și alimente nepermise², la violarea unui „tabu”, furt, ucideri și mai ales la păcatele sexuale cu toate formele lor perverse.

Riturile, gesturile și lucrările purificatorii care însoțeau mărturisirea³ erau: spălarea, baia în mare sau în râuri și stropirea cu apă, alungarea⁴, aruncarea și împrăștierea⁵, ar-

²R. Allier, *La confession publique des péchés chez les peuples non-civilisés*, Mercure de France, 1935, p. 471.

³Raffaele Pettazzoni, *La Confession des péchés*, vol. I, trad. de R. Monnot, Paris, Librairie Enerst Leroux, 1933, p. 155.

⁴La tribul Fan din Africa, penitentul se înfățișa în fața vrăjitorului asistat de popor, care îi striga: „Spune-ți păcatul!”. După fiecare păcat mărturisit, vrăjitorul striga: „Păcatul să meargă în largul mării!”, iar cei ce care asistau repetau: „Să meargă în larg!”. *Ibidem*, p. 7.

⁵La tribul Wakulwe din Africa Orientală, fiecare membru al familiei, de la cel mai bătrân până la cel mai tânăr, își făcea mărturisirea păcatelor ținând în mâini un coș în care se aflau așchii de lemn și bucățele de paie. După mărturisire aruncau conținutul coșului spre apus, voind să arate că după cum soarele apune fără să se întoarcă înapoi, așa și păcatele să fie îndepărtate pentru totdeauna. *Ibidem*, p. 33.

În Gabon se făcea un fel de colibă pe care se așeza preotul. În colibă, o femeie penitentă își spovedește adulterul. În jur, mulțimea, la fiecare păcat

derea⁶, afumarea, scuiparea, vărsarea⁷ și extragerea sângelui⁸. Toate se făceau cu scopul de a elimina răul din trup⁹, din familie sau din trib.

Dintotdeauna răul a tulburat liniștea sufletească a oamenilor. Înlăturarea lui a fost o trebuință firească a sufletului și a adus întotdeauna omenirii mângâiere și pace lăuntrică, fie că ne gândim la credințele pline de magie ale triburilor necivilizate, fie că ne referim la popoarele cu religii mai înaintate, pe care urmează să le amintim.

Vechii mexicani practicau mărturisirea păcatelor în fața preoților la diferite sărbători și ceremonii închinare zeităților lor. Ea era însoțită de extragerea sângelui din diverse părți ale trupului: din limbă, pleoape, nări, urechi, brațe, degete, pânțece, membrul viril, picioare¹⁰. La alege-

mărturisit, urlă și bate din tobe. Urmează soțul, la fel. Preotul invocă zeitatea să le ierte păcatele, în vreme ce poporul cântă și cheamă îndurarea divină. După ceremonie, coliba e tăiată și ramurile cu care a fost împodobită se rup și se împrăștie. R. Allier, *op. cit.*, p. 450-451.

⁶ Membrii tribului Atkahn din America de Nord, într-o zi cu soare fără nori, purtau pe ei niște iarbă asupra căreia își treceau păcatele, luând soarele de martor, apoi o aruncau în foc și cu aceasta purificarea era împlinită. La tribul Huichol, femeile purtau un cordon cu mai multe noduri pe care își făceau mărturisirea, apoi îl aruncau în foc. Raffaele Pettazzoni, *op. cit.*, p. 58 și 113-116.

⁷ La tribul Kikuyu din Africa Orientală, penitentul „varsă păcatul” în fața confesorului și după mărturisirea fiecărui păcat scuipă odată. După spovedire, confesorul privește succesiv în cele patru puncte cardinale, invocând divinitatea: „Dumnezeule Care ești înaintea, Dumnezeule Care ești îndărăt, Dumnezeule Care ești la dreapta, Dumnezeule Care ești la stânga, iartă-i păcatele”, apoi rostește formula: „Te iert de păcatele pe care le cunoști și pe care nu le cunoști”. Pe urmă face un gest, ca și când ar smulge din inima penitentului păcatul, să-l arunce departe. R. Allier, *op. cit.*, p. 452; Raffaele Pettazzoni, *op. cit.*, p. 39.

⁸ La tribul Beciuana, din Africa, mărturisirea este urmată de scoaterea câtorva stropi de sânge din buric, la alții din pulpă, care apoi se arunca spre cer. Raffaele Pettazzoni, *op. cit.*, p. 155. La tribul Kagaba din America de Sud, mărturisirea consta în „a spune cele dinăuntru”; la tribul Mashona, în a „scoate păcatul”.

⁹ Membrii tribului Sulka din Melanesia aveau credința că necurătenia păcatelor se vede în lumina ochilor. *Ibidem*, p. 56.

¹⁰ *Ibidem*, p. 208.

rea locului de scoatere a sângelui hotăra felul și greutatea păcatului, modul săvârșirii acestuia etc., desigur pentru a fi ispășit și astfel iertat.

În Guatemala și Yucatan (America Centrală) mărturisirea păcatelor și scoaterea sângelui se făcea în cazuri de boli și nașteri grele, de sterilitate și altele, păcatul fiind considerat ca o substanță răufăcătoare ce primejduiește sănătatea și fericirea; mijlocul pentru îndepărtarea și distrugerea lui era mărturisirea¹¹. În Nicaragua, întâlneam obiceiul sângereros de a face tăieturi de-a lungul în limbă, urechi sau în părțile genitale și de a unge cu sângele ce curgea din ele statuia unei divinități din vreun templu, urmată de spovedirea secretă în fața preotului¹². Sângele, postul, diferite interdicții și băile în râuri erau considerate uneori ca penitențe, altele ca mijloace curățitoare.

În Peru, păcatele se scuipau într-un buchet de iarbă, care apoi se arunca în curentul apei. Marele sacerdot arunca buchetul mai întâi în foc, apoi cenușa în apă. Focul și apa erau considerate elemente de curățire magică. Aflăm o listă a păcatelor după care se făcea mărturisirea. Cuprinsul ei se referă la adorarea divinităților recunoscute de stat și la păcatele săvârșite contra lor, la respectarea sărbătorilor și a preoților, la împlinirea jertfelor, cinstirea părinților, supunere, ascultare, ajutorare, revolte, ucidere, răzbunare, avort, adulter, furt, minciună, lenevie etc.¹³.

În religia japoneză, șintoistă, întâlnim mărturisirea în legătură cu sărbătoarea anuală a mării purificări, *Oho-harahi*¹⁴. La chinezi, păcatul înseamnă violarea unei porunci divine. Păzitorul acestei porunci este împăratul, fiul cerului. Purta-

¹¹ *Ibidem*, p. 252.

¹² *Ibidem*, p. 260-264.

¹³ *Ibidem*, p. 289-291.

¹⁴ Raffaele Pettazzoni, *La Confession des péchés*, vol. II, trad. de R. Monnot, Paris, Librairie Enerst Leroux, 1933, p. 1-5.

Respect pentru oameni și cărți

rea lui trebuie să fie în conformitate cu voința cerului și cu legile cosmice. Păcatul făcut de el îi atinge pe toți. De aceea el trebuie să-l și expieze pentru toți¹⁵. Păcat pentru toți, rău pentru toți, mărturisire și pocăință pentru toți. În religia chineză taoistă întâlnim practica mărturisirii păcatelor scrise și autografele aruncate în curgerea apei. Gestul era însoțit și întărit cu jurământul făcut zeilor de a nu mai păcătui; bolnavii, pentru a se vindeca, erau stropiți cu apă vrăjită (descântată!?) și supuși mărturisirii. În taoismul monastic, pe lângă cercetarea conștiinței și pe lângă reflecții asupra păcatelor, întâlnim mărturisirea și împreună cu ea câteva „reguli asupra pocăinței” din care cităm aceste frumoase rânduri:

„Acela care nu-și recunoaște greșeala decât din buze, în vreme ce în adâncul inimii întârzie (a se pocăi), acela care e curat în cuvinte, dar necurat în fapte, acela care la început e zelos, iar la urmă leneș, cel care-și face lucrul pe jumătate, acela face conștient și voluntar un păcat și greșeala lui este îndoit de gravă. Când lucrurile au mers atât de departe, încât nu mai poate da semn de căință, (atunci) el cade în prada ruinei eterne”¹⁶.

În brahmanismul vedic aflăm imnuri și rugăciuni în care păcătoșii imploră iertarea de la Varuna¹⁷. Brahmanii aduc jertfe expiatorii și rostesc formule penitențiale prin care alungă dintre ei orice păcate făcute în singurătate sau în comun. Tot la ei întâlnim liste de păcate care se recitau cu prilejul sacrificiilor anuale de expiere și purificare penitențială, precum și prescripții variate pentru fiecare păcat aparte¹⁸. Cu

¹⁵ *Ibidem*, p. 27-28.

¹⁶ Raffaele Pettazzoni, *op. cit.*, II, p. 39, 41 și 54.

¹⁷ „Dacă am înșelat pe cineva, cu voia sau fără voie, dezleagă-ne, o, Varuna!” (*Rig-Veda* V, 85, 8). Alfred Hillebrandt, *Lieder des Rigveda*, Leipzig, Göttingen, 1913, p. 77.

¹⁸ De pildă, în Sutre, pentru a se arăta păcatul săvârșit, întâlnim practica penitențială ca ucigașul să poarte pe stradă craniul victimei; femeia adulteră să

aceste prescripții, mărturisirea nu mai are un caracter numai eliminatoriu, ci primește valoare de notificare, denunțare și pedepsire a vinovatului.

În legile lui Manu se face deosebire între păcatele făcute voluntar și involuntar. De aici criterii diferite pentru gradarea pedepselor înfricoșate, suferite prin reînvierile „din zeci de mii de milioane de sânuri de mamă”¹⁹. Căința colaborează cu mărturisirea pentru expierea păcatelor²⁰. Astfel, începe a se ține cont de aspectul etic și juridic al faptelor supuse mărturisirii.

Un bogat și foarte interesant sistem penitențial avem în religia jianistă de prin veacurile VIII-VI î.Hr. Întâlnim în conținutul ei noțiunile de confesiune și pocăință²¹, precum și o mulțime de practici, voturi și asceze la care erau supuși mai ales călugării ei. Călugărul jainist trebuie în fiecare zi și în fiecare noapte să-și facă un examen al conștiinței și, dacă-și descoperă un păcat, trebuie să se mărturisească și să se purifice în fața preotului său duhovnic, numit „guru”, sau în fața unui laic. În lipsa acestora se putea mărturisi și singur,

îmbracă o piele de asin, animal libidinos, să mănânce carne de asin sau să fie purtată prin oraș călare pe un asin, obicei întâlnit mai târziu și în alte părți. Pentru furt: cine a furat ceva de la un brahman trebuie să se prezinte în fața regelui cu părul despletit și cu o măciucă pe umăr, ca să-și mărturisească crima. După fiecare păcat, regele îi dă câte o lovitură cu măciucă sau o lasă în mâna vinovatului ca singur să se lovească cu ea. Dacă moare, păcatul este expiat. Raffaele Pettazzoni, *op. cit.*, II, p. 67, 75-79, 85, 92-94.

¹⁹ Vasile Găină, *Buddhismul și Creștinismul. Studiu Apologetic*, publicată de Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți, Editura Autorului, 1906, p. 41.

²⁰ „Prin mărturisire, prin căință, privațiuni și recitări (din Vede), păcătosul se eliberează de greșeli și, dacă nu mai este niciun alt mijloc, prin milostenie. În măsura în care un om care a făcut un rău și-l mărturisește sieși, în aceeași măsură se eliberează cu siguranță de greșeală, după, cum un șarpe se dezbracă de piele. Pe cât inima îi detestă mai mult fapta sa rea, pe atât trupul, său este liber de greșeala aceasta. Cine a făcut un păcat și se căiește de el, e liber de acel păcat; însă nu va fi curățit de el decât când se va hotărî a nu-L mai face”. *Legen lui Manu*, XI, p. 228-231; Raffaele Pettazzoni, *op. cit.*, II, p. 95.

²¹ Alocana, aloyana, pratikramana, padikkamana.

Respect pentru oameni și cărți

întorcându-se cu fața spre răsărit sau nord, așezându-și o mână pe creștetul capului și spunându-și „sfinților sublimi” numărul și natura păcatelor. Se dau și canoane în proporție cu greutatea păcatelor. Ele încep cu însăși mărturisirea, continuă cu postul, asceza, felurite exerciții spirituale și, dacă păcatele sunt de tot grave, sfârșesc prin excluderea parțială sau totală din sânul ordinului călugăresc.

Un caracter adânc penitențial au în jainism *cele cinci mari voturi monastice*: a nu face niciun rău ființelor vii, a spune numai adevărul, a nu-și însuși nimic pe nedrept, a nu împlini poftele trupului și a nu avea nicio dorință²². Corolarul lor este căința și mărturisirea păcatelor.

Același sistem penitențial, dar mai îndulcit, se aplica și laicilor. Sunt special închinare mărturisirii opt zile din sezonul ploilor care coincid cu sfârșitul anului jainist (adică pe la mijlocul lunii august din calendarul nostru). În primele șapte zile laicii cercetează templele și mănăstirile; ziua a opta e zi de post negru și de mărturisire generală. Fiecare bărbat sau femeie își mărturisește în obscuritatea templului toate păcatele făcute în curgerea unui an, în timp ce preoții rostesc cu glas tare rugăciunile rituale. După mărturisire, laicii mulțumesc preoților „guru”, ascultă o lectură din Kalpasutra, se salută, și se iartă reciproc și cu aceasta curățirea s-a făcut pe un an întreg²³.

Una dintre marile binefaceri, punctul culminat al împlinirii celor cinci mari voturi monahale și ale expierilor penitențiale jainiste este eliminarea și strângerea totală a karmei²⁴. „Legea celor cinci mari voturi și a mărturisirii” împlinită cu sfințenie face să dispară prelungirea la infinit a existenței, împiedică legea karmei, și stinge viața sufletului. De aceea, tre-

²² Walther Schubring, *Die Jainas*, Tübingen, Mohr SiebrekEk, 1927, p. 21; Raffaele Pettazzoni, *op. cit.*, II, p. 103-104.

²³ Helmuth von Glasenapp, *Der Jainismus. Ein eindische Erlösungsreligion*, Berlin, Alf Häger, 1925, p. 433 și urm.; Raffaele Pettazzoni, *op. cit.*, II, p. 106-107.

²⁴ Legea reîncarnărilor succesive.

Respect pentru oameni și cărți

cerea de la „cele patru voturi” mai ușoare la legea celor cinci voturi și a mărturisirii este urmarea naturală a unui drum ce duce mai degrabă la nimicirea totală a existenței; de la ființă la neființă, de la karma la nirvana²⁵.

Budismul indian cultivă mărturisirea păcatelor și practicile penitențiale pentru anihilarea karmei. Principalul în budism este distrugerea dorinței. Asceza fără distrugerea dorinței de viață nu plătește nimic. Voința e totul. Omul este lucrătorul osândirii sau a mântuirii sale. Noi facem păcatul, noi ne curățim de el prin căință și, mai ales, prin voința de a nu-l mai înfăptui. Asceții budiști practicau mărturisirea întrebându-se în fața unii pe alții:

– „Îți vezi tu păcatul?”

– „Îl văd” – răspunde cel întrebat.

– „Atunci să nu-l mai faci în viitor... căci oricine își recunoaște păcatul și se căiește de el, după cuviință, ajunge în stare să nu-l mai facă în viitor”. Cine nu-și recunoaște și nu-și mărturisește greșelile și le lasă să se coacă, va suferi toate urmările rele ale karmei. Mărturisirea este o binefacere ca și ploaia, dar numai pentru cei ce o împlinesc sincer. Un text sacru budist spune: „Ploaia cade greu asupra lucrurilor acoperite, nu asupra celor descoperite; descoperă, deci, ceea ce ai ascuns și ploaia nu te va lovi”²⁶.

Mult întrebuițată aflăm mărturisirea păcatelor în budismul chinez, în legătură cu noviciatul călugărilor. Une-

²⁵ Iată cum se descrie intrarea unui neofit între călugării celor cinci voturi; „Atunci Udaya, fiul lui Pedhala, vorbea astfel către venerabilul Goyama: «Venerate stăpân, doresc în prezența ta să trec de la învățătura celor patru voturi, la învățătura care prescrie cele cinci voturi și padikkamana (mărturisirea). Dacă îți convine aceasta, o, iubitul zeilor, nu mă respinge». Atunci în prezența venerabilului ascet Mahavira, Udaya, fiul lui Pedhala, trecea de la doctrina care prescrie patru voturi, la doctrina ce prescrie cele cinci mari voturi și padikkamana”. *Suyagada* II, 7; Raffaele Pettazzoni, *op. cit.*, II, p. 121.

²⁶ Raffaele Pettazzoni, *op. cit.*, II, p. 185-186. Ideea metempsihozei este în strânsă legătură cu posibilitatea și necesitatea purificărilor sufletești.